

Eftermænd — derved, at en stor Deel af Kjøbesummen bliver deels som Arvefæstegift, deels som Capital, til ordinair Rente og uden Afdrag, faststaaende i Fæstestederne, vil uden al Tvivl tabes ved Fideicommissbaandets Ophævelse; thi paa den ene Side vil deels Fideicommissbesidderen, naar han ikke længere bindes til sin Familieeiendom, søge de der indstaaende Capitaler uddragne og anbragte til en højere Rente, deels vil paa den anden Side den nye Erhverver — i Eghed med den nu udenfor Fideicommissgodserne bestaaende Praxis — enten kun sælge Fæstestederne imod contant Betaling af hele Kjøbesummen, eller i alt Fald efter meget kort Tids Forløb uddrage Kjøbesummen. Men det bliver saaledes Bønderne, som komme til at betale uberegnelige Summer for denne Løbs Gjennemførelse. Jeg lægger saameget større Vægt paa disse Momenter, som Fæstestedernes Forvandling til Selveiendom paa humane Betingelser er det første Skridt, som den danske Landbolovgivning bør tilbagelægge, dersom den skal føres heldig fremad. Allerede i en længere Arrække har Selveiendom ved frivillige Overenskomster været i god og stadig Fremgang paa Fideicommissgodserne, og flere af de store Lehn have allerede nu kun lidet Fæstegods tilbage. Saalænge der ikke eksisterer en almindelig Fæsteflåsningsslov, bør man lade Loven af 21de Juni 1854, der har bragt særdeles gunstige Resultater ad Frivillighedens Vej, fortsætte sin Virksomhed. Udvalgets Fleertal begaaer ved at bedømme Udbredelsen af Selveiendom paa Fideicommissgodserne den samme Feil som Forslagsstillerne under 1ste Behandling, nemlig at føre Sammenligningsperioden for Selveieidoms Udbredelse tilbage forbi den Tid, da nysnævnte Løvs Bestemmelser traadte ud i Livet; man kan nemlig ikke med Føie inddrage Fideicommissgodserne under Sammenligningen med andre Godser, forsaavidt Selveieidoms Udbredelse angaaer, før efter 1854 eller rettere efter 1855; thi først da erholdt Fideicommissbesidderne en almindelig Afgang til at sælge Fæstesteder (og det endda under visse, idetmindste i Formen besværende, Regler), og derhos gav Loven af 1854 Fidei-

commissbesidderne et særligt Tilhold om at sælge til Fæsteren og hans Nærmeste, medens andre Godseiere havde frit Marked med deres Fæstesteder for alle Liebhabere. Fleertallet strækker saaledes formeentlig den tilsigtede Sammenligningsperiode, der omfatter 13 Aar, ikke mindre end 5 à 6 Aar, næsten det halve Tidrum, for langt tilbage. Et forholdsvis ringere Antal Salg af Fæstegaarde paa Fideicommissgodserne har iøvrigt en rimelig Grund i den bedre og sikrere Stilling og humanere Behandling, som Fæsterne i Almindelighed have som Fæstere der fremfor Fæsterne paa andre Godser.

Imod Udvalgets Fleertal tillader jeg mig den Udtalelse, at den i Forslaget omhandlede Foranstaltning ikke kan antages at ville bringe nogen nationaloconomisk Gavn. Hovedgaardene paa Lehne og de andre Fideicommissers drives lige saa indbringende — deels ved Besidderne, deels ved Forpagtere — som andre Hovedgaarde; paa flere Fideicommissers Hovedgaarde findes endog Landets meest anerkjendte Monster-Agerbrug, Dvægopdrætninger, Metexier og deslige, ligesom det er notorisk, at mange Fideicommissbesiddere ikke blot staae i Spidsen for vore større nationaloconomiske Foreninger, men ogsaa med store Pengeoffre foretage Kulturarbejder, Skovplantninger, Udtørringer, Inddæmninger, Hebeopdykning, Havneanlæg m. v., der først ville bringe Efterlægten de tilsigtede Fordele. Godsspeculanter ville neppe slaae ind i disse for den nationaloconomiske Udvikling saa gavnlige Spor*).

Endelig kan jeg med Hensyn til Fleertallets Udtalelser ikke tilbageholde den Uttring, at jeg tillægger det en særdeles stor og for

* I den foran paaberaabte Erklæring af Generalprocureuren hedder det: „Med Hensyn til de øvrige til Lehn og Stamhuse hørende Eiendele, nemlig de store Hoved- og Aulsgaarde, de tilliggende Skove, Haver, Bygninger m. m., skjøntes der ingen tilsværlig Anledning til at opløse og udfille disse, hvilket vilde blive den snart indtrædende Følge af Forslaget (Monrads). Deslige store Eiendomme ere, langt fra at være i statsøconomisk Hensende skadelige, af uberegnelig Indflydelse paa et forbedret Agerbrug og vel stikede til at fremme en ønskelig Udvikling af Landbruget i mangfoldige Retninger, hvortil kommer, at man ikke uden vægtige Grunde skal stille Familieme ved de Besiddelser, der i Aarhundreder ere gaadte i Arv i deres Slægt; og til hvilke der for dem ofte knytte sig saa mange Hæve og ærværdige Minder.“